

Tartalomjegyzék

1. Bécs a századfordulón	2
2. Alma Maria Mahler-Werfel fiatal évei	3
3. Alma Maria Schindler-Mahler a zeneszerző	4
3. 1. Zenei tanulmányok	4
3. 2. Dalok	5
4. Férjek és szerelmek.....	7
5. Alma és Gustav Mahler	8
6. Alma Mahler-Werfel alakjának megjelenése a zenében, művészetekben	10
6.1. A múzsa	10
6.2. Pártfogó	11
Felhasznált Irodalom:	13

1.Bécs a századfordulón

A Duna mentén elterülő császári Bécset a századforduló Európa legpezsgőbb, legszínesebb városává emelte. Egy teljesen új, erős, liberális felépítésű társadalom alakult ki, így Bécs Európa egyetlen fővárosa lett, ahol művészek, intellektuálisok éltek együtt a burzsoázsiával, egységes, nyugodt társadalmi réteggént. A nyüzsgő városi életben utat törtek a társművészetek, a XIX. századi romantika könnyed módon keveredett a XX. század új, modern nézeteivel. A monarchia fővárosában a polgárság helyreállította a művészeteket, megteremtették a kézműves műhelyeket, aminek célja nagyobb tömegek figyelmét és érdeklődését felkelteni, a kifinomult modern stílusra. Ekkor a művészi központból negyvenkilenc alkotó vonult ki, hogy megteremtsék a szecessziót, mely jelentős képzőművészeti - és irodalmi irányzattá nőtte ki magát. A művészeti ágak közül leginkább a zene világa emelkedett ki, a polgárság a monarchiában a színházi és zenei életet lelkesedéssel támogatta, az Operában gyakran játszották Wagner német operáit, Lehár fesztelen operettjeit, ezzel megalapozták a századforduló zenei életének kiteljesedését, valamint teret engedtek az ifjú alkotók darabjai bemutatásának.

Fontos társadalmi színtérré váltak a kávéházak, ahol az összes jelentős művész megfordult, és ahol fontos diskurzusok, politikai viták folytak napról napra. Legjelentősebb közülük a Griensteidl kávéház, az ifjú bécsiek törzshelye; a Louvre kávéház, a cionisták találkozó helye; a Centrál kávézóban a szociáldemokraták gyűltek össze, az Imperial pedig többek között Gustav Mahler kedvelt kávézójává vált.

Bécsben a nők társadalmi szerepe is átalakult XVIII. századi francia mintára, és Párizshoz hasonlóan a város feminizálta kultúráját, ez által nagyobb teret nyert a nők társadalmi szerepvállalása. Ez a változás lehetővé tette a bécsi szalonok létrejöttét, amelyek szintén a város jelentős színhelyévé váltak. A társaság egyik kiemelkedő alakja Berta Zuckerkandl író és társalkodónő volt, aki összetartotta a művészeti ágak képviselőit, akiket minden vasárnap, lakásán összehívott vacsorára, amit rendszerint közös zenélés, vagy aktuális politikai viszonyokról való társalgás követett. Ezen eseményeken részt vett a művészetek sok kiválósága; többek között gyakori vendég volt Gustav Klimt és Carl Moll, a szecesszió képviselői, Max Burckhardt, a Burgtheater igazgatója, Gustav Mahler az Udvari Opera igazgatója és sok más kiválóság.

Ebbe a kavargó, színes bécsi világba született Alma Schindler, aki húszas éveinek elején elragadó, érdeklődő személyével meghódította a bécsi szalonok világát.

2. Alma Maria Mahler-Werfel fiatal évei

Alma Schindler a császári Bécsben 1879. augusztus 31-én látta meg a napvilágot, Emil Jakob Schindler osztrák tájképfestő és Anna Sofie Bergen hamburgi operaénekesnő lányaként. Apja a császári monarchia legnagyobb becsben tartott tájképfestője volt, és Alma első perctől kezdve rajongó szeretettel nézett fel apjára és művészetére. „Apám zseniális lény volt (...). Bizonyos értelemben egy nagy emlékműnek vagyok a leánya.”¹ A Schindler család gyönyörű környezetben élt a Bécsi-erdő XV. században épült

Alma Schindler

Plankenbergr-kastélyban, ami meghatározta Alma gyermekkorát. „(...) a legszebb környezetben éledegéltem. Apám szószólója lett éppen ennek a tájnak. Az osztrák táj megismeréséhez elég csupán apám képeit látni... és máris megértik.”² Édesapja művelt, olvasott, sokrétű személyiség volt, aki megalapozta Almában a művészet szeretetét, és ennek hatására Alma apja szellemiségét próbálta követni egész életén át. Ennek a harmonikus, idilli kisgyermekkorának azonban véget vetett 13 éves korában apja korai halála, amely óriási törést okozott Alma életében „(...) elvesztettem vezetőmet, vezérlő csillagomat”³

A fiatal lány csupán pár hónapig járt iskolába, főként otthoni tanítók foglalkoztak vele és nővérével, de önfejűségéből fakadóan, csak azzal foglalkozott, ami felkeltette figyelmét. „Egyéniségem egyenetlenül fejlődött, sok minden túl erősen, sok minden túl kevésé.”⁴

Max Burckhard, a Burgtheater igazgatója segítséget nyújtott, pártfogásába vette a szép Almát. „Világnézetemnek, életigenlésemnek (...) első igazi rokona”⁵ Gyakran értekeztek, szálltak vitába Nietzsche, Platon, Schopenhauer írásairól, közben apja folyamatos szellemi óriásként lebegett előtte. Nagy könyvtárat halmozott fel magának, és mikor hozzáment 22 évesen Gustav Mahlerhez, nagyobb könyvtárat mondhatott magáénak, mint a 41 éves igazgató-karmester. Rengeteget olvasott a kor nagy romantikus és impresszionista költőinek műveiből; Dehmel, Bierbaum, Rilke, Heine, Liliencron mindennapi olvasmányai voltak. Tehetségét kipróbálta az irodalomban, költeményei által, festett, szobrászkodott, zongorázott, énekelt, komponált.

¹ Alma Mahler-Werfel: *Férjeim, szerelmeim*. Budapest, Gondolat Kiadó, 1991 5. 7.

² Alma Mahler-Werfel 8.

³ Alma Mahler-Werfel 13.

⁴ Alma Mahler-Werfel 14.

⁵ Alma Mahler-Werfel 15.

3. Alma Maria Schindler-Mahler zeneszerző

3. 1. Zenei tanulmányok

Almát kislány kora óta lenyűgözte a zene varázslatos világa, apja világos színű tenor hangján előadott Schumann-dalok pedig egyszerűen elbűvölték. Muzikalitása hamar kitűnt, imádott zongorázni és zenei tehetségét már kilenc évesen próbálta kamatoztatni kezdetleges kompozícióiban. „*A magam kitalálta zenecsodában éltem.*”⁶ Ellenpontot Josef Labortól, a vak orgonistától tanult, és vele a zeneirodalom összes nagy művét áttanulmányozta, megismerte Wágner zenéjét, végigénekelte az összes Wagner opera-szerepet. Rajongott ezekért a német dallamokért, a későbbi években pedig Giuseppe Verdi, Giacomo Puccini, Claude Debussy, Igor Sztravinszkij, Arnold Schönberg zenei nagysága nyűgözte le.

Húszas évei elején Alexander von Zemlinskynél, Bécs egyik legkiemelkedőbb tanáránál tanult, akinek Schönberg volt legnevesebb diákja és barátja.⁷ Alma a nála csupán hét évvel idősebb Zemlinsky egyetlen női tanítványaként, lelkesen, ambícióval tele kezdett a komponálásba. Már ifjú lányként is zeneszerző - karmesternő akart lenni, aki saját operáit vezényli. „*A környezet közömbössé vált, a zene lett mindenem.*”⁸ Zemlinsky bizonyára nagy hatást gyakorolhatott a fiatal lány művészetére, hiszen 22 éves korára több száz dalt komponált, komoly zongoradarabokat írt, és egy teljes opera vázlatait is papírra vetette. „*Egyik napról a másikra sokoldalnyi szonátatételeket komponáltam, csak a munkának éltem...*”⁹ Óriási repertoárjából tizenhat dal maradt fenn; két teljes dalciklusa és öt darabja ifjúkora tagadhatatlanul termékeny időszakából megmaradt, a többi a II. világháborúban elveszett. Dalait mezzoszoprán hangra írta, zenekari kísérettel. Zemlinsky befolyása érződött, melyen keresztül Wágner harmóniai és Brahms formai világa tükröződött vissza Alma dalaiban, sokszor idézte Wolf hangulatát. Művei harmóniailag színes felépítésekkel vannak tele, tonális dallamai igazodnak a versekhez, de olykor hirtelen felszámolja a tonalitást. Hangulatuk sejtelmes és borongós, „alkonyi párába és holdfénybe öltöztetett szerzemények”¹⁰.

⁶ Alma Mahler-Werfel 14.

⁷ Schönberg annyira tisztelte mesterét, hogy Zemlinskynek ajánlotta egytől-egyig összes addigi művét, tisztelete jeleként.

⁸ Alma Mahler-Werfel 14.

⁹ Alma Mahler-Werfel 24.

¹⁰ Rockenbauer Zoltán: „A Szélmenyasszony,” In: *Kotta és paletta*. Budapest, Corvina Kiadó, 2001 25.

A zeneirodalomban alig ismert dalok, nem hozták meg azt a sikert, amire Alma fiatalként annyira mohón vágyott. Mahlerrel való házassága után is csak néha komponált. Pedig dalai „Nem alábbvalóak Mahler, Schönberg vagy Berg zsenyéinél”.¹¹

„Kevesen ismerik zenémet és zenélésemet. E téren is hiányzott belőlem mindenfajta szemtelenség... de azért valaminek mégis csak kell lenni bennem... másképpen nem választottak volna ki maguknak olyan jelentékeny emberek, mint amilyenek körülvettek.”¹²

3. 2. Dalok

„Fünf Lieder”

Első dalciklusát „Fünf Lieder” (Öt dal), még Mahler válogatta össze és adta ki 1910-ben, az Universal Edition kiadóval. Ez a füzet fiatalkori dalaiból állt össze: *Die stille Stadt*, (Richard Dehmel); *In meines Vaters Garten* (Otto Eric Hartleben); *Laue Sommernacht*, (Otto Julius Bierbaum); *Bei dir ist es traut*, (Rainer Maria Rilke); *Ich wandle Unter Blumen*, (Heinrich Heine). Megzenésített szövegei gazdag érzelmi töltettel rendelkeznek, műveiben mintha szöveg és zene eggyé válna és egy lelki-természeti képet hozna létre. Zeneileg áramló, széles ívek jellemzik, ahol tökéletesen kiegészíti a vers a hullámzó dinamikával játszó zenét, így kiemeli az erőteljes érzelmeket. Kompozíciói tele vannak homályos modulációkkal, kromatikus harmóniákkal. A dalokat témájukban egy szálra fűzte fel, sejtelmes képek jelennek meg, álomszerű hatások, mindegyikben dominál a szerelem és a sötétség szimbolikája.

Három kiemelt dal a ciklusból: *Laue Sommernacht* „Langyos nyáréjszakán, sötét erdőben körül vett a

Alma Maria Schindler Mahler: *Laue Sommernacht* (részlet)

magány, s a napfogyatkozásban kerestük a fényt, s a szerelmet.” Ennél a dalnál megfigyelhető a zene kavargó, emelkedő íve, amit az énekszólam szövegszerű, recitáló dallama vesz át, így ez a kontrasztosság még jobban kiemeli a költői képet. Titokzatos hangulatot teremt, játszik a sötét és fény kettősségével, borongós hangulatot áraszt, amit a darab végére a szerelem fényére emel, de a befejezés mégis nyitott marad. *Bei dir ist es traut* „Kedvesem mond halkán, hiszen a virágzó hajtás este széllel hozza a csendet.” Ebben a művében azonos dallam-és motívum ábrázolás látható, ahol a zene festőien teremti meg vers tartalmát.

¹¹ Rockenbauer Zoltán 25.

¹² Alma Mahler-Werfel 365.

A zenekar és énekszólam folyamatosan válaszolgatnak egymásnak, átveszik egymástól a vezető dallamot. „*Ich wandle unter Blumen* „, Sétálok a virágok alatt, s a virágzás magával ragad. Ó ragadj meg Szerelmem részeg szerelemmel.”Ebben a dalban deklamáló, szuggesztív hatás, és a zenekari szólam morajló harmónia felbontásai együttesen feszültséget keltenek, majd a negyedik sorban hirtelen kromatikusan felfelé halad a dallam, szerelem zaklatottságának kifejezéséeként. Drámai felépítése a wágneri-zenedrámára utal. Alma zeneszerzőként Mahler New York-i Negyedik szimfóniájának bemutatása után debütált, Laue Sommernacht (Langyos nyári éj) című dalával, amit a MET akkori igazgatójának felesége énekelt el. Alma kompozíciója sikert aratott a hallgatóság köreiben.

„Vier Lieder”

1901-1911 között született dalaiból Mahler összegyűjtött még egy füzetnyire valót, ám kiadását már nem élhette meg. A „*Vier Lieder*” (Négy dal) című füzet 1915-ben jelent meg, amely az alábbi dalokat tartalmazza: *Licht in der Nacht*, (Otto Julius Bierbaum); *Waldseligkeit*, (Richard Dehmel); *Ansturm*, (Richard Dehmel), *Erntelied*, (Gustav Falke), borítóját Oscar Kokoschka rajzolta meg, „Fortuna” címmel, amin Almát látható. Ezeknél a daraboknál érződik legjobban a kor atonális zenei hatása Alma műveiben, hiszen ebben az időszakban mélyen megérintette Schönberg zeneisége, de Debussy *Pelleas és Mélisande* című operája is erősen hatott rá. Szövegválasztásai kifinomultak, filozofikus, mély

Oscar Kokoschka: Fortuna

tartalommal rendelkeznek. Impresszionista hatású dalaiban megjelenik szintén a mély szerelem és odaadás, valamint sötétség és fény ellenpólusai, amelyek ebben a dalciklusában dominálnak.

„Fünf Gesänge”

Utolsó kötete 1924-ben jelent meg Josef Weinberger kiadásában „*Fünf Gesängen*” (Öt dal) címen: *Hymne*, (Novalis); *Ekstase*, (Otto Julius Bierbaum); *Der Erkennende*, (Franz Werfel); *Lobgesang*, (Richard Dehmel); *Hymne an die Nacht*, (Novalis). Alma Kokoschkával való kapcsolata alatt ébredt rá, a vallásosság fontosságára, ami ebben a kötetében kiemelkedő szerepet kapott. Dalait ugyanazon témában alkotta meg, jól felépített harmóniak, tonális dallam, egyre monumentálisabb ívek támasztják alá a szöveg magasztosságát. Központi témája Isten dicsérete és szeretete, amely öt dalán ível át. Az Öt dalból „*Ekstase*” című művét emelném ki, amely legteljesebben helyezi előtérbe fenséges himnuszai hangulatát.

„Isten! Égboltod megnyílt nekem! Csodáid hevernek előttem, s virágos rétemre leragyog napsugarad!” A vallás és a zene egységének megalkotása, és a wagneri-hit inspirálta Almát. Akkordikus mozgás, valamint dús, erőteljes dallam együttese adja a monumentális hatást.

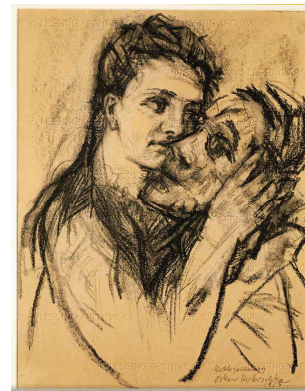
Alma Mahler még két dalát 2000-ben, Amerikában tették közzé: *Kennst du meine Nächte*, (Ismeretlen szerző); *Leise weht ein erstes Blühn*, (Rainer Maria Rilke).

4. Férjek és szerelmek

Alma társasági élet középpontjába tartozott már fiatal éveitől kezdve, ezen kívül Bécs egyik legszebb polgárleányának tartották, és intelligenciájával, éles eszével, kacér viselkedésével kitűnt kora fiataljai közül, és sorra el is bűvölte a férfiak szívét. Már húszas éveitől olyan emberek hódolatát fogadhatta, mint Max Bruckhard, vagy első szerelme Gustav Klimt, később pedig Alexander von Zemlinsky udvarolt neki hosszasan.

Alma egy Zuckerkand-összejövételen azonban megismerkedett Gustav Mahlerrel, akivel viharos szóváltásba keveredett Zemlinsky zenéjét illetően. A vitát és a találkozást viszont két hónap múlva eljegyzéssel pecsételték meg, majd házasságot kötöttek. Majdnem tíz éven át tartó kapcsolatuk nem volt felhőtlen, Mahler rapszodikus személye és Alma alázatos lemondása sok konfliktust szült Alma lelkében. Két kislányuk született, Maria és Anna Mahler, de ezt a boldogságukat Maria lányuk 1907-ben bekövetkezett halála beárnyékolta. „*Legerősebb pillanataiban Gustav Mahler a próféták közé tartozott, amilyen Beethoven volt és Wagner, és valamennyi kinyilatkoztatásszerű alkotó zenész*”¹³

Oscar Kokoschkával férje elvesztése után találkozott, nevelőapja Moll hatására. A találkozásból hosszú és szenvedélyes kapcsolat született, amely a fiatal expresszionista festőre inspirálóan hatott. Kokoschka soha nem szabadult meg egyetlen művésze hatása alól, még egy életnagyságú Alma babát is készített, amit sokáig magával hurcolt mindenhol. „*Mindig mindent egészen máshogy látott, mint ahogyan a valóságban megtörtént.*” „*(...) Kokoschka mindig mélyen hatott rám.*”¹⁴

Alma Mahler és Oscar Kokoschka (1913)

Az I. világháborúban házasságot kötött volt szeretőjével, Walter Gropius építésszel, a Bauhaus alapítójával, akitől gyönyörű lánya, Manon Gropius született. Férje, lányuk születésének megünnepléseként Edward Munch „*Nyári éjszaka a tengerparton*” című képét adta Almának ajándékba, amit Alma legkedvesebb képeként tartott számon.

¹³ Alma Mahler-Werfel 46.

¹⁴ Alma Mahler-Werfel 63.

Távkapcsolatuk azonban hamar megromlott, Alma nem bírta a magányt, de Gropiusszal jó barátságban maradtak. „Az én tudatomban ő, Gropius volt a legelőkelőbb, legnemesebb ember az életemben.”¹⁵

Franz Werfel nagyhatású író volt utolsó férje, akivel több, mint három évtizedig élt együtt. Mielőtt megismerkedtek volna, Alma már akkor beleszeretett költeményeibe, versét „Der Erkennende” meg is zenésítette. „Franz Werfel maga a csodálatos csoda!”¹⁶ Zenei-szellemi házasságot kötöttek az első perctől fogva, amelyre Alma mindig is vágyott. Együtt töltött életük boldog volt, zenével és irodalommal fűszerezve, mégis sok csalódás, fájdalom gyötörte meg őket. 1935-ben Alma elvesztette szeretett lányát, Manont, aki gyermekbénulásba halt bele, és akinek halálát sosem tudta igazán feldolgozni.

Eközben Bécs az antiszemitizmus mérgezte meg, ami a XX. században teljesen teret engedett magának, és bekebelezte Európa egészét, begyűrűzött minden társadalmi rétegbe, aminek következménye a zsidóüldöztetés, és kényszeres emigráció volt. Almának is menekülnie kellett, bár ő maga nem volt zsidó származású, a társadalom mélyen elítélte Gustav Mahlerrel és Franz Werfellel való házasságát. Nagy viszontagságok árán, és kalandos utazásokkal tele 1940-ben férjével megérkeztek New Yorkba. „Végre ismét igazán szabad földön álltunk, és ami elmúlt, az elsüllyedt a múlandóság éjszakájában”¹⁷

Halála Amerikában következett be, egy kis New York-i lakásban. Lánya Anna Mahler kezei között hajtotta örök álmra fejét 1964. december 11-én. Mahler, Maria és Manon mellé temették Bécsben.

5. Alma és Gustav Mahler

Almát elbűvölte Mahler különös személyisége, felnézett karmester és operaigazgató férjére,

Alma és Gustav Mahler

de művészetét, nem értékelte sokra. Mahler szimfóniáiban zsidó gyökerei zeneiségét vegyítette népies elemekkel, ami sajátos hangulatot kölcsönzött darabjainak, és ez teljesen idegen módon hatott Almára, valamint a kortársakra is. „Gustav zenéje idegen volt nekem. Egy rövid ideig, óriási akaraterővel, közelebb kerültem hozzá, de most megint idegen, és az is marad!”¹⁸

¹⁵ Alma Mahler-Werfel 148.

¹⁶ Alma Mahler-Werfel 95.

¹⁷ Alma Mahler-Werfel 376.

¹⁸ Alma Mahler-Werfel

Az esküvő előtt Mahler és Alma hosszú levelezéseket folytatott, mígnem Alma egy nap rövidke levelében közölte leendő férjével, most nem tud hosszan írni, hiszen leköti a komponálás. Mahlerben ellenszenvet váltott ki a levél és válaszában felszólította Almát, mondjon le az ő javára a zeneszerzésről. „(...) Neked, a feleségemnek, és nem a kollégámnak kell lenned, ez nyilvánvaló! Képes lennél-e rá, (...) hogy lemondj a saját zenédről a célból, hogy a sajátodként birtokold az enyémet? Ezen túl nem lesz más hivatásod, csak az, hogy engem boldoggá tégy.”¹⁹ Mahler véleménye szerint Robert és Clara Schumann házassága is nevetséges volt. Almát teljesen lesújtotta a levél, mégis nagy fájdalommal lemondott Mahler javára, de soha nem bocsátotta meg teljesen ezt a kényszert, amit férje ráerőszakolt. Talán éppen ezért sem érezte igazán soha Mahler zenéjét. „Ő semmit nem tart művészetemről, és a magáéról sokat – én az övéről semmit, a magaméról sokat.”²⁰

Házasságuk alatt Almának alkalmazkodnia kellett Mahler minden szeszélyéhez, valamint a maierningi nyarak alatt biztosítani a nyugalmat és segíteni Mahler szimfóniáinak megszületését. Alma naphosszat másolta Mahler kézíratait, partitúráit, néha segített férjének egy-egy zenei fordulat megírásában, és ez volt olykor egyetlen zenei élménye. „Az ő számára másolok, zongorázom, hogy elnyerjem elismerését...”²¹ Almát gyötörte a magány – a társasági élettől is el volt tiltva –, és hogy nem foglalkozhatott szenvedélyével, saját zenével. Kapcsolatuk a sok tiltás és Mahler nevelői hangvétele miatt nehézkessé vált, Alma szenvedett. Naplójában így ír: „Gustav, miért láncoltál magadhoz, repülve boldog, színétől boldog madarat, holott egy szürke és nehézkes madár jobban segítségedre lenne!”²² Mahler válasza Alma belső gyötrelmeire a következők voltak: „Mert az álmod virágai nem nyílnak ki... csak tőled függ...”²³

Alma titkos viszonyba bonyolódott Walter Gropiusszal, és ez a szerelem Mahler haláláig tartott. Ennek a kapcsolatnak véletlenszerű kitudódása, valamint Freuddal való beszélgetése ébresztette fel Mahlerben a vágyat, hogy visszanyerje felesége szívét. Alma dalait elkezdte tanulmányozni, felmagasztalta őket, és rögtön ki akart adni egy füzetet belőlük. „Mit tettem! Hiszen a te dolgaid jók! (...) Azonnal ki kell nyomtatni!”²⁴

¹⁹ Rockenbauer Zoltán 25.

²⁰ Jonathan Carr: Az igazi Mahler Európa Könyvkiadó, 2005 136.

²¹ Alma Mahler-Werfel 37.

²² Alma Mahler-Werfel 30.

²³ Alma Mahler-Werfel 30.

²⁴ Alma Mahler-Werfel 47.

Ezután megváltozott minden, Mahler szenvedélyesen ragaszkodott feleségéhez, aki haláláig kitartott mellette. „*Almschen veled mondhatom el a legboldogabb időt!*”²⁵ 1911-ben utolsó New York-i útjuk után Gustav Mahler szívelégtelenségben meghalt.

6. Alma Mahler-Werfel alakjának megjelenése a zenében, művészetekben

6.1. A múzsa

„Gyűjtöttem, és kincseket halmoztam fel magamban (...)
Mindenkinek teljes feszültségét kell felkínálnia,
hogy csábítani, vonzani, ragyogni tudjon.
Ez kötelesség.”²⁶

Mahler

Gustav Mahler: VI. Szimfónia „Alma Téma”
(részlet)

Gustav Mahlernek a házasság ihletet és termékeny időszakot hozott, életművének nagyobbik, jelentősebb részét írta meg ekkor. Sok művében fontos szerepet játszott Alma, mint gyönyörű asszony, vagy csalfa feleség, így férje múzsájává vált. Ötödik szimfóniája negyedik „Adagietto” tételébe belecsempészte „*Liebst du um Schönheit*” könnyed szerelmes dalát, amit Almához írt zenei tiszteletadásként és szerelme bizonyításaként. A kéziratot szerelmes levélnek szánta Alma részére. A Hatodik szimfónia első mondatában megjelenik az „Alma téma”, melyben Mahler megpróbálta megragadni és kifejezni Alma személyiségét, így az első tétel lendületes témával indít. Férje művei közül ez a darab vált Alma legkedveltebb szimfóniájává. Ezután megalkotta Hetedik szimfóniáját, amit Nyolcadik szimfóniája követett és ezt a művét rajongásig szeretett feleségének ajánlotta. Ezen kívül köztudottan egyetlen szerzeményét sem ajánlotta senkinek. Dal a földről szimfóniáját Hans Bethge Die chinesische Flöte (A kínai fuvola) ihlette, amit Alma sokszor olvasott fel Mahlernek, és melyek mindkettejüket elbűvölték. A Kilencedik szimfónia lett utolsó befejezett műve, ezt a Tizedik követte, amiben feljegyzéseket írt érzéseiről Almának. „Az ön számára élni! Almschi!”

Gustav Mahler: X. Szimfónia kézirat –Vallomás
Almának: „für dich leben! für dich sterben! Almschi!”

²⁵ Alma Maria Schindler-Mahler: Sämtliche Lieder Universal Edition, Austria 2009

²⁶ Alma Mahler-Werfel 66.

Kokoschka

Oscar Kokoschkát rengeteg kép megalkotására ihlette meg Alma, ebben az időszakban festette *Colombus-albumát* és sok rajzát. Mindenekelőtt mégis minden mennyiségben Almát örökölte meg. Világhírű képét, *A Szélmenyasszony* című expresszionista festményét is a múzsája ihlette, ezen kívül még számtalan aktot, szénrajzot, akvarellt, olajfestményt. Köztük van az *Alma Mahler és Oscar Kokoschka* (1913) című rajz, a *Fortuna* (1915) rajz, a *Pieta* (1914) szén és a *Csendélet* (1914) című olajfestmény.

Oscar Kokoschka : Szélmenyasszony (1913)

Werfel

Utolsó férje is rengeteget merített Alma életéből, 1915-től kezdve Franz Werfel olyan témákat dolgozott fel, amelyekben Alma inspirálta, vagy az együtt átélt eseményeket foglalta regényeibe. Alma sokszor ösztönözte a nála 17 évvel fiatalabb szerelmét, férjét, aki az együtt töltött évek alatt írta meg legtöbb és legremekesebb regényeit, verseit, elbeszéléseit: *Nem a gyilkos, az áldozat a bűnös* (1920), *Verdi. Az opera regénye* (1924); *Musa Dagh negyven napja* (1933); *A meg nem születettek csillaga* (1946); *Bernadette* (1948). Ezen írásaiban Alma erős személyisége, inspirálása érezhető volt. Werfel versek tömkelegében szólt múzsájához, még 1945-ben bekövetkezett halála előtt is dolgozott, Almának írt versein.

6.2. Pártfogó

Alma Mahler-Werfel azonban nemcsak műzsként tűnt ki a bécsi világ forgatagából, köztudottan megérezte más emberek művészi mélységét, az ifjú feltörekvő alkotók tehetségét ösztönösen felfedezte. A két világháború között eltelt békés 1920-as években, vörös zeneszalonjában gyakran tartottak koncerteket, felolvasóesteket, ahol megfordult Schönberg, Alban Berg, Wilhelm Mengelberg, Maurice Ravel, Johann Strauss, Bruno Walter, Hugo von Hoffmanstahl, valamint bécsi közélet és politikai élet kiemelkedő alakjai. Ebben a miliőben talált rá Hans Pfitznerre és Alban Bergre, akiknek zeneiségét felfedezte, és kiemelte.

New Yorkban megpróbálta visszaállítani a bécsi szalonok intellektuális világát, maga köré gyűjtötte a kor tehetségeit, művészeit. Nagy befolyása révén segítséget nyújtott sok kortárs művész barátjának és célja a kiemigrált európai és amerikai művészek összefogása, pártolása, inspirálása volt. Ebbe a közegbe tartozott bele Franz Werfel, Igor Sztravinszkij,

Benjamin Britten, Arnold Schönberg, Maurice Ravel, Marc Chagall, Leonard Bernstein, Solti György és Thomas Mann.

Sok barátja hálája jeléül Almának ajánlotta egy-egy darabját; Hans Pfitzner *D-dúr Vonósnégyesét*, Eric Wolfgang Korngold *Hegedű Concertóját*, Benjamin Britten op. 60-as *Nocturnóját*, valamint Alban Berg *Hegedű Requiemjét* Alma lányának, Manonnak halálára írta „Egy angyal emlékére” szóló ajánlással.

Alma személye a XX. század második felében és a XXI. században sem merült feledésbe, hiszen életét Ken Russel: *Mahler* (1974), Bruce Beresford: *Bride of the wind* (2001), Felix O. Adlon: *Mahler auf der Couch* (2010) játékfilmekben dolgozták fel, valamint Nagy András *Alma* című monodrámájában életének egy részletét mutatta be.

Alma egész életét a művészetért élte és mindent megtett annak érdekében, hogy utat törjön magának a tehetség, sokat harcolt önmagával és a férfiakkal, akik az ő munkáit nem tartották becsben. Alma viszont úgy látta, hogy egy magasabb cél érdekében érdemes lemondania a saját művészetéről. Szenvedélyes hozzáállása megalapozta a XX. század nagy művészeinek kibontakozását, Gustav Mahler grandiózus zenéjét, Franz Werfel emberközpontú irodalmi műveit – Oscar Kokoschka expresszív festészetében pedig megmarad örök múzsaként. Megfogadta apja tanácsát: „Játssz az Istenekkel!”²⁷

Zárásul Alma Mahler gondolatait idézem arról, ahogyan ő maga értékeli ezt a hosszú és gazdag életutat: „Az én életem szép volt. Isten megengedte nekem, hogy korunk zseniális műveit megismerjem, még mielőtt azok kikerültek volna alkotójuk kezéből. S ha egy ideig tarthattam a Fény e Lovagjainak kengyelét, akkor létem igazolt és áldott.”²⁸

²⁷ Françoise Giroud: Alma Mahler, avagy a hódítás művészete Budapest, Európa Könyvkiadó, 2001 26.

²⁸ Alma Mahler-Werfel 436.

Felhasznált Irodalom:

Könyvek:

Jonathan Carr: *Az igazi Mahler*. Budapest, Európa Kiadó, 2005

Rockenbauer Zoltán: „A Szélmenyasszony,” In: *Kotta és paletta*. Budapest, Corvina, 2001

Francoise Giroud: *Alma Mahler, avagy a hódítás művészete*. Budapest, Európa Könyvkiadó, 2001

Alma Mahler-Werfel: *Férjeim, szerelmeim*. Budapest, Gondolat, 1991

Internet:

www.alma-mahler.com